

- Питання праці, 1929. – 144 с.; Стан праці в першому півріччі 1924/25 р. – Харків: ЦСУ УСРР, 1925. – 85 с.; Праця в УРСР. (Статистичний довідник). – К.: Державне видавництво народного господарства, 1937. – 302 с.
21. Медико-санітарна справа в містах України на 1 жовтня 1924 р. – Харків: ЦСУ УСРР, 1925. – 94 с.
 22. ВКП(б) и профсоюзы о социальном страховании: Сб. документов / Под общ. Ред. Д. Антошкина. – М.: Профиздат, 1934. – 182 с.; Всесоюзная коммунистическая партия (большевиков) о социальном страховании. Сборник документов. Подготовили к изданию А. Таубер и И. Ахматовский. – М.: Профиздат, 1940. – 112 с.; Директивы ВКП(б) по хозяйственным вопросам. – М.: Профиздат, 1931. – 628 с.
 23. Девятый съезд Коммунистической партии (большевиков) Украины. 6—12 декабря 1925 г.: Стенографический отчет. — Х.: Пролетарий, 1926. — 395 с.; Десятий з'їзд Комуністичної партії (більшовиків) України. 20—19 листопада 1927 р.: Стенографічний звіт. — Х.: Держвидав України, 1928. — 619 с.
 24. Седьмой Всеукраинский съезд Советов. 10—14 декабря 1922 г.: Стенографический отчет. — Х.: Изд-во Управления делами ВУЦИК, 1922. — 95 с.; XI Всеукраїнський з'їзд Рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів: Стенографічний звіт. — Х.: Вид-во Оргвідділу ВУЦВК, 1929. — 769 с.; XII Всеукраїнський з'їзд Рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів. 25 лютого — 4 березня 1931 р.: Стенографічний звіт. — Х.: Вид-во Оргвідділу ВУЦВК, 1931. — 466 с.
 25. Второй съезд профсоюзов Украины 3—8 ноября 1924 г.: Стенографический отчет. — Х.: Изд-во ВУСПС, 1924. — 232 с.; Резолюції IV пленуму профспілок 3—5 липня 1933 р. — Х.: Український робітник, 1933. — 34 с.; IV-й Всеукраїнський з'їзд профспілок 1—8 грудня 1928 р.: Стенографічний звіт. — Б. м., Укр. робітник, б. р. — 448 с.
 26. Промышленность и рабочий класс Украинской ССР в период восстановления народного хозяйства (1921-1925 гг.). Сборник документов и материалов. – К.: Политиздат Украины, 1964. – 593 с.; Промышленность и рабочий класс Украинской ССР в период построения фундамента социалистической экономики (1926 – 1932 гг.). Сборник документов и материалов. – К.: Политиздат Украины, 1966. – 594 с.; Промышленность и рабочий класс Украинской ССР. 1933 – 1941 гг. Сборник документов и материалов. Ч. 1. – К.: Наукова думка, 1977. – 511 с.; Промышленность и рабочий класс Украинской ССР. 1933 – 1941 гг. Сборник документов и материалов. Ч. 2. – К.: Наукова думка, 1977. – 288 с.

Мельничук О.А. ОПУБЛИКОВАННЫЕ ИСТОЧНИКИ ПО ИСТОРИИ СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ В СОВЕТСКОЙ УКРАИНЕ 1920 – 30-Х ГГ.

В статье анализируются опубликованные источники, которые освещают организационно-правовые принципы и практику социального страхования в Украине на протяжении 1920 – 30-х гг.

Ключевые слова: сборники документов, официальная статистика, периодические издания, систематизация законодательства.

Melnychuk O.A. THE PUBLISHED SOURCES TO ON HISTORY OF SOCIAL SECURITY IN SOVIET UKRAINE 1920 – 30TH.

The published sources which light organization rightful principles and practice of social security in Ukraine during 1920 are analysed in the article – 30th

Key words: collections of documents, official statistics, magazines, systematization of legislation.

УДК 930[94(477) «195/196»:631]

Ж.Б. Кукура

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УРСР (1950 – 1960-ТІ РР.) В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті досліджується вивчення проблеми розвитку сільського господарства УРСР в 1950-ті – 60-ті рр. в сучасній українській історіографії. Зроблена спроба систематизації наукових досягнень з даної проблеми.

Ключові слова: аграрний сектор економіки, колгоспи, УРСР, сучасна історіографія.

У нинішніх умовах розвитку нашої держави, проблеми сільського господарства, на жаль, не знаходять свого вирішення ще з часу здобуття Україною незалежності. Тому тема нашого

дослідження продовжує залишатися актуальною й нині. Зважаючи на особливості розвитку тогочасного українського села, беручи до уваги ті помилки, яких припускалось радянське керівництво, ми повинні досконало вивчати минулий досвід заради правильного вирішення тих проблем, які постають на шляху державотворчих процесів.

Тому метою нашого дослідження є з'ясувати, які проблеми розвитку сільського господарства УРСР в 1950-ті – 60-ті висвітлювались в сучасній українській історіографії та показати наукове бачення їх вирішення.

Об'єктом дослідження є сучасна українська історіографія.

Предмет – вивчення проблеми розвитку сільського господарства УРСР в 1950-ті – 60-ті рр. в сучасній українській історіографії.

Обмеження огляду історіографії даної проблеми лише працями сучасних українських дослідників автор обумовлює необхідністю більш глибокого їх аналізу, а також вузькими рамками даного дослідження.

Історіографія цього питання представлена у праці «Історіографія розвитку аграрних відносин в Україні у другій половині ХХ століття» [1]. Різних аспектів історіографії з аграрно-селянського питання торкались Л.Ю. Беренштейн, В.Я. Галаган, В.П. Михайлюк, І.П. Прокопенко [2], В.К. Баран [3; 4], П.П. Панченко [5], І.М. Лубко [13].

Проблеми розвитку сільського господарства знайшли своє відображення в монографіях сучасних істориків, на сторінках періодичних історичних видань, у збірниках наукових праць, в авторефератах та дисертаційних дослідженнях.

Насамперед слід розглянути монографії, які присвячені дослідженню особливостей розвитку аграрного сектору економіки УРСР в 50-60-ті рр. ХХ ст., а також ті праці, в яких в контексті вивчення хрущовських реформ певне місце відводиться реформуванню сільського господарства.

Однією з таких праць є монографія історика, який безпосередньо займається вивченням проблем українського села в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ ст., І.М. Романюка «Українське село в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ століття» [6]. Автор досліджує соціально-економічні та культурні процеси в українському селі в 1950-ті – першій половині 60-х рр. Особлива увага приділена політиці реформування села в роки «відлиги», змінам в організації сільського господарства.

Зважаючи на обмежені рамки нашої статті, звернемо увагу лише на окремі висновки, до яких приходять І.М. Романюк у своєму дослідженні.

Зокрема автор переконаний, що колгоспи, отримавши досить значну порівняно з минулим, свободу дій, все ж справжніми господарями на землі не стали. Система економічного примусу, що ставила їх у повну залежність від директивних органів, так подолана й не була. Механізм, за допомогою якого держава без особливих проблем отримувала від колгоспів всі потрібні їй ресурси, продовжував активно функціонувати [6, с. 48].

Розширення радгоспного сектору в сільському господарстві визначалось діючим механізмом радянського ладу, спрямованого на підвищення рівня усупільнення виробництва й наростання одноманітності відносин власності, що не тільки призвело до її одержавлення й деградації, а й подальшого відчуження трудівника від землі та інших матеріальних засобів [6, с. 59].

Державна політика укрупнення колгоспів була політикою, спрямованою проти селянства як соціальної верстви суспільства. Цими заходами була зроблена ще одна спроба трансформації сільськогосподарської праці в тип індустріальної [6, 91].

Оцінюючи спроби М. Хрущова реформувати сільське господарство, І.М. Романюк зазначає ще один важливий, на його думку, чинник. Завзятий опір змінам чинився з боку старих, ще сталінських структур компартії та уряду, які блокували реальне здійснення в сім реформ. Та й самі реформи не були спрямовані на корінну ломку системи. При цьому недооцінювати реформи 50-х – першої половини 60-х рр. не можна. Вони зробили перший пролом у командно-адміністративній системі керівництва сільським господарством і колгоспами, хоч до її ліквідації було ще далеко. Адміністративно-командний підхід держави до питань господарювання з особливою силою вразив сільськогосподарське виробництво. Галузь розглядалась винятково як сировинний додаток індустрії, надійне джерело покриття видатків військово-промислового комплексу [6, с. 250].

Описуючи становище України після смерті Сталіна, історик В.К. Баран один з розділів своїх нарисів присвячує проблемам в сільському господарстві країни. Називаючи сільське

господарство «пасинком соціалізму», історик стверджує, що з часів колективізації воно перебувало в стані хронічного застою [7, с. 26].

Стан сільського господарства в період хрущовського керівництва охарактеризований дослідником як такий, що покращився до середини 50-х років, проте з другої половини 50-х пішов спад в сільськогосподарському розвитку. Певне значення у розвитку аграрної політики В.К. Баран відводить пленумам ЦК КПРС, які відбулися у 1953–1955 рр. Вжиті тоді заходи, вважає історик, сприяли піднесенню сільського господарства і поліпшенню становища трудящих. Серед найважливіших кроків М. Хрущова автор називає підвищення матеріальної зацікавленості колгоспників, збільшення державних асигнувань на потреби села, покращення технічного і кадрового забезпечення господарств [7, с. 26].

Але, як тільки економіка села зміцніла, коли стало помітним зростання урожайності зернових, поголів'я худоби, – почалися дальші обмеження особистих господарств колгоспників, констатує дослідник. Після 1958 р. темпи розвитку сільського господарства значно знизились, складаючи в середньому 2,0% на рік, виробництво продуктів тваринництва майже не зросло [7, 29]. Аналогічні погляди на політику хрущовської влади в галузі сільського господарства має В.М. Даниленко, який разом з В.К. Бараном створили багатотомну працю «Україна крізь віки», один з томів якої присвячений періоду 1946–1980-х рр. – «Україна в умовах системної кризи (1946-1980-ті рр.)» [8]. Сама назва тому «Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.)» свідчить про те, що даний період в історії радянської України – це період, в якому криза мала системний характер, і, наближаючись до 90-х років вона загострювалась, що було зумовлене традиційними, неефективними методами керівництва республікою.

Певну інформацію про становище в сільському господарстві України в часи правління М. Хрущова можна знайти в монографіях Л.В. Ковпак «Найближча історія: Україна 1945–2000 рр.» [9] та «Соціально-побутові умови життя населення України в другій половині ХХ ст. (1945-2000 рр.)» [10]. Аналізуючи пенсійну реформу 1956 р., історик звертає увагу на соціальне забезпечення колгоспників, яке, за її словами, мало свої специфічні риси. Зокрема, воно здійснювалось за рахунок колгоспів і залежало від їхнього економічного стану, а також від встановленого в кожній артілі порядку призначення пенсій. Проте висновок, до якого приходять Л.В. Ковпак, переконує нас в тому, що в цілому система соціального забезпечення інвалідів і престарілих у сільській місцевості була не досконалою. Колгоспи обмежували цю роботу наданням матеріальних коштів через каси взаємодопомоги, але ті не володіли достатніми фондами [9, 37].

Відчувається критика автора в характеристиці певних кроків Хрущова в аграрній сфері. Зокрема автор заявляє, що М. Хрущов робив спроби підвищити віддачу сільського господарства, використовуючи волонтаристські, сумнівні експерименти, наприклад, укрупнення колгоспів, перетворення їх у радгоспи, ліквідація так званих «неперспективних» сіл, створення «агроміст» тощо. Почалися всілякі обмеження присадибного господарства колгоспників, щоб воно «не заважало» їм працювати на суспільному виробництві [10, 54].

Збагатили українську історіографію нариси «Історія українського селянства» [11], де окремий розділ присвячений українському селу в добу реформ М. Хрущова. Характеризуючи процеси, що відбувалися в сільському господарстві, автори нарисів роблять спробу відповісти на питання: що ж фактично принесли хрущовські реформи селу? Нарешті відверто було сказано про складне становище радянського сільського господарства. Заявлено про те, що відтоді й надалі поліпшення становища сільського господарства буде одним з головних напрямків діяльності партії і держави. Однак досягнуті результати не були адекватними до поставлених завдань, відповідають на поставлене питання дослідники [11, с. 440].

Аграрна політика М. Хрущова висвітлюється у праці В.М. Литвина «Україна у другому повоєнному десятилітті (1956–1965)». Автор дає загальну характеристику політичним ініціативам М. Хрущова в аграрній сфері, відзначає поспішність і необдуманість реформаторських ідей радянського лідера партії, непослідовність в їх реалізації. На окремих прикладах В.М. Литвин показує провали таких починань. Негативно оцінює історик намагання М.Хрущова позмагатися з американським сільським господарством, яке було побудоване на приватному господарюванні. На черговому пленумі ЦК КПРС з аграрних питань, що відбувся в грудні 1959 р., він запевнив усіх, що СРСР незабаром наздожене і обжене американців за виробництвом м'яса [12, с. 130].

Дослідженням проблеми аграрних перетворень М. Хрущова та їхнього впливу на українське село займається І.М. Лубко. Вивчаючи сутність, характер та особливості аграрних перетворень 1953–1964 рр. в українському селі, І.М. Лубко визначає та аналізує етапи реалізації реформ в сільському господарстві, розкриває наслідки нововведень, висвітлює конкретні умови життя селянства в ході реформування аграрного сектору. Історик підкреслює, що протягом досліджуваного періоду (1953–1964 рр.) відбуваються якісно-кількісні зміни в структурі матеріально-технічного забезпечення сільського господарства. Помітно зріс рівень механізації виробничих процесів, особливо тоді, коли техніка стала власністю колгоспів. Проте механізація галузі відбувалася вкрай нерівномірно. Однак, зауважує І.М. Лубко, поступово М. Хрущов починає все більше вдаватися до раніше ним же відкинутих методів адміністрування. Суб'єктивні витоки важливих рішень у сфері аграрної політики 1953–1964 рр. добре проглядаються на прикладі ініційованих М. Хрущовим трьох широкомасштабних програм: освоєння цілинних земель, різкого розширення посівів кукурудзи та форсування підйому тваринницької галузі [13, с. 12]. Звернемо увагу на висновки, до яких приходять І.М. Лубко. Масштабні кампанії та акції, голосно ініційовані М. Хрущовим, вважає дослідниця, передбачали вирішення найгостріших проблем сільського господарства та економіки країни в цілому і мали яскраво виражене гуманістичне спрямування. Кардинальні організаційно-управлінські, а згодом і політичні реформи ініційовані М. Хрущовим, розхитали традиційну радянську систему функціонування аграрного сектору економіки. Проте в їх автора забракувало мужності підняти руку на саму сутність системи, продуктом якої він був. М. Хрущов близько підійшов до розуміння об'єктивної необхідності і глибоких перетворень в сільському господарстві країни. Зокрема переведення його на сучасні індустріальні рейки. Намічені шляхи та суто технологічні рішення в умовах України були раціональними й досить прогресивними. Закладений за його ініціативи фундамент інтенсифікації сільського господарства був сповна використаний у майбутньому [13, с. 16].

Проблема сільськогосподарського розвитку радянської України в добу Хрущова зацікавила учасників наукового семінару, присвяченого 100-річчю від дня народження М.С. Хрущова.

Порівнюючи становище України в добу Леніна, Сталіна і Хрущова, С.В. Кульчицький протиставляє терористичним сталінським методам демократизацію політичного життя за М. Хрущова. Зокрема, що стосується сільського господарства, історик наголошує на тому, що уряд здійснив істотне скорочення збройних сил і почав вкладати зекономлені кошти у сільське господарство. Паспортна система поширилась на сільську місцевість [14, с. 10].

Займаючись дослідженнями проблем аграрного розвитку, Л.Ю. Беренштейн поповнює список своїх праць, беручи участь в науковому семінарі і представивши свою статтю на сторінках збірника. Аналізуючи стан аграрного сектору економіки радянської України, автор виділяє певні позитивні результати втілення в життя концептуальних настанов М.С. Хрущова з аграрно-селянського питання. Це, зокрема, розширення соціальних і юридичних прав хліборобів: було скасовано фактичне прикріплення селян до місця проживання і роботи. Вони одержали паспорти й можливість самостійно вирішувати, де їм жити й чим займатися. З середини 50-х рр. для працівників сільського господарства були введені пенсії [15, с. 80].

Водночас дослідник звертає увагу і на невдачі та помилки у діяльності першого секретаря. Програми з проблем організації сільськогосподарського виробництва не були реалізовані. Окрім того, на початку 60-х рр., коли вони повинні були дати позитивні наслідки, поглибилися кризові явища в сільськогосподарському виробництві [15, с. 83].

Про суперечливі підходи до вирішення проблем власності, переконаний Л.Ю. Беренштейн, свідчать судження М.С. Хрущова щодо проблеми розвитку машино-тракторних станцій. На XX з'їзді КПРС (1956) він говорив про необхідність їх зміцнення і підвищення ролі в розвитку аграрного сектора. У лютому 1958 р. вже йшла мова про їх так звану реорганізацію [15, с. 84].

Важливими для історіографії обраної нами проблеми є окремі публікації в історичних періодичних виданнях. Так С.В. Кульчицький в контексті дослідження реформ 1956–1964 рр., цікавиться впливом аграрної політики М.Хрущова на сільське господарство України. В аграрній політиці М. Хрущова, на думку історика, завжди співіснували ідеологічна і прагматична тенденції. Найчастіше перемагала перша з них. Керуючись комуністичною доктриною, перший секретар ЦК КПРС прагнув відштовхнути колгоспників від присадибної ділянки, щоб вона не «заважала» їм працювати в громадському господарстві. Аналізуючи інші

.....
ініціативи М. Хрушова в сільському господарстві, С.В.Кульчицький доходить до висновку, що у середині 1963 р. сільське господарство знову перетворилося на найслабшу ланку хронічно хворої радянської економіки [16, с. 126].

Дослідження проблеми аграрних реформ 1950-х – першої половини 1960-х рр. та їх впливу на українське село знаходять своє логічне продовження в публікаціях І.М. Лубко [17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24;], І.М. Романюка [25; 26; 27;], С.О. Шамари [28], С.А. Морозової [29]. Автори торкаються різних сторін діяльності першого секретаря в аграрній сфері, розкривають проблеми трансформацій в сільському господарстві радянської України 50–60-х роках ХХ ст., висвітлюють становище сільського населення в умовах перетворень, аналізують особистість М. Хрушова та показують його роль в житті українського села.

Отже, питання реформування аграрного сектору економіки радянської України посідає чільне місце в новітній українській історіографії. На відміну від радянських дослідників, які перебували під ідеологічним впливом тогочасної влади, сучасні історики роблять спроби об'єктивного підходу до оцінки хрущовських перетворень в аграрній сфері.

Сподіваємося, що дане дослідження не обмежиться рамками цієї статті.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Історіографія розвитку аграрних відносин в Україні у другій половині ХХ століття / За ред. С.В. Кульчицького, Л.Ю. Беренштейна. – К.: Інститут історії України НАНУ, НАУ, 1999. – 526 с.
2. Висвітлення аграрних відносин в Україні у працях вчених і політичних діячів української діаспори (1917-1991 рр.) / Л.Ю. Беренштейн, В.Я. Галаган, В.П. Михайлюк, І.П. Прокопенко. – К., 1992. – 325 с.
3. Баран В.К. Україна 1950-1960 рр.: еволюція тоталітарної системи. Автореферат дис. д-ра іст. наук (07.00.01) / НАН України; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 1997. – 46 с.
4. Баран В.К. Україна 1950-1960 рр.: еволюція тоталітарної системи / В.К. Баран. - НАНУ; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 1997. – 46 с.
5. Українське село у 20-90-х роках ХХ століття (короткий історико-економічний нарис) / Беренштейн Л.Ю., Панченко П.П. та ін. – К., 1998.
6. Романюк І.М. «Українське село в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ століття» / І.М. Романюк. – Вінниця: Книга-Вега, 2005. – 256 с.
7. Баран В.К. Україна після Сталіна: Нарис історії 1953-1985 рр. / В.К. Баран. – Львів: МП «Свобода», 1992. – 124 с., іл.
8. Україна крізь віки: в 15 т. / Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-ті рр.) Т. 13. – К.: Вид. Дім Альтернативи, 1999. – 303 с.
9. Ковпак Л.В. «Найближча історія: Україна 1945-2000 рр. / Л.В. Ковпак. – К.: Наш час, 2007. – 248 с.: іл.
10. Ковпак Л.В. Соціально-побутові умови життя населення України в другій половині ХХ ст. (1945-2000 рр.) / Л.В. Ковпак. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2003. – 250 с.
11. Історія українського селянства: Нариси в 2-х т. / В.А. Смолій (відп. ред.), - К.: Наукова думка, 2006. – Т. 2 / О.В. Андросук, В.К. Баран, О.М. Веселова та ін. – 2000. – 652 с., іл.
12. Литвин В.М. Україна у другому повоєнному десятилітті (1956-1965) / В.М. Литвин. – К.: Вид. дім «Лі-Терра», 2004. – 272 с.
13. Лубко І.М. Спроби аграрних перетворень М. Хрушова та їх вплив на українське село (1953-1964 рр.) : автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. іст. наук / І.М. Лубко. – Донецьк, 2002. – 19 с.
14. Кульчицький С.В. М.С. Хрущов і Україна / С.В. Кульчицький. // Матеріали наукового семінару 14 квітня 1994 р., присвяченого 100-річчю від дня народження М.С. Хрушова. – К.: Інститут історії України НАН України, 1995. – С 6-11.
15. Беренштейн Л.Ю. Аграрні проблеми у діяльності М.С. Хрушова / Л.Ю. Беренштейн // Матеріали наукового семінару 14 квітня 1994 р., присвяченого 100-річчю від дня народження М.С. Хрушова. – К.: Інститут історії України НАН України, 1995. – С. 79-87.
16. Кульчицький С.В. Спроби реформ (1956-1964) / С.В. Кульчицький // УДЖ. – 1998. - № 3. – с. 120-129.
17. Лубко І.М. Особисте підсобне господарство українського селянства в контексті аграрної політики М. Хрушова / І.М. Лубко // Вісник ЧДУ. – Черкаси, 2000. – Вип. 21. – С. 91-96.
18. Лубко І.М. Стан матеріально-технічної бази колгоспів України в 1953-1964 рр. / І.М. Лубко // Вісник ЧДУ. – Черкаси, 2001. – Вип. 27. – С. 98-101.
19. Лубко І.М. Спроби організаційно-економічного подолання кризи колгоспного виробництва в середині 50-х – на початку 60-х рр. / І.М. Лубко // Український селянин: Збірник наукових праць. – Черкаси. 2002. – Вип. 5. - С. 116-119.
20. Лубко І.М. Реорганізація МТС та її соціально-економічні наслідки в Україні (1958-1964 рр.) / І.М. Лубко // Вісник ЧДУ. – Черкаси, 2001. – Вип. 33. – С. 115-118.

21. Лубко І.М. Матеріальна зацікавленість колгоспників як фактор підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва / І.М. Лубко // Збірник наукових праць Миколаївської філії національного університету «Києво-Могилянська академія». – Миколаїв, 2002. – С. 51-55.
22. Лубко І.М. Висвітлення проблем аграрної політики М. Хрущова в сучасній історіографії / І.М. Лубко // Український селянин: Праці Науково-дослідного інституту селянства. – Черкаси, 2000. – вип. 1. – С. 21-26.
23. Лубко І.М. Суб'єктивний фактор в аграрній перетвореннях середини 50-х – на початку 60-х рр. / І.М. Лубко // Український селянин: Праці Науково-дослідного інституту селянства. Матеріали III Всеукраїнського симпозіуму з проблем аграрної історії. – Черкаси, 2001. – Вип. 3. – С. 316-319.
24. Лубко І.М. Лібералізація планового централізму в другій половині 50-х років ХХ століття / І.М. Лубко // Український селянин. – 2005. – Вип. 9. – С. 242-244.
25. Романюк І.М. Трансформація колгоспів України у другій половині 50-60-х рр.. ХХ ст. / І.М. Романюк. // Український селянин. – 2003. – Вип. 7. – С. 161-162.
26. Романюк І.М. Наслідки проведення в Україні реорганізації машино-тракторних станцій у 1958 р. / І.М. Романюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Вип. 6. Серія: Історія: Збірник наукових праць. – Вінниця, 2003. – С.80-86.
27. Романюк І.М. Стан матеріально-технічного забезпечення українського села після реорганізації МТС у 1958 р. / І.М. Романюк. // Україна ХХ століття: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. – 2007. – Вип.11. – С. 408- 414.
28. Шамара С.О. Проблеми розвитку сільського господарства Черкаської області в 1954-1965 рр. / С.О. Шамара. // Український селянин. – 2005. – Вип. 9. – С. 244-247.
29. Морозова С.А. Хімізація сільського господарства України у 60-80-ті роки ХХ століття та її наслідки / С.А. Морозова // Український селянин. – 2005. – Вип. 9. – С. 247-250.

Кукуруза Ж.Б. ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА УССР (1950– 60-Е ГГ.) В НОВЕЙШЕЙ УКРАИНСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ.

Исследуется изучение проблем развития сельского хозяйства УССР (1950– 60-е гг.) в новейшей украинской историографии. Сделана попытка систематизации научных достижений по данной проблеме.

Ключевые слова: аграрный сектор экономики, колхозы, УССР, современная историография.

Kukuruza Z.B. THE PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURE IN USSR (1950 – 60-TH) IN THE CONTEMPORARY UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY.

The study of the problems of the development of the agriculture in USSR (1950 – 60-th) in the contemporary Ukrainian historiography is investigated in the article. The attempt of systematization scientific achievement is on this issue was done.

Key words: agricultural cektor, economic, kolhos, USSA, _historiography.

УДК 94(477) «1960-1980»

О.В. Лісовська

**СТАНОВИЩЕ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА
В 60–80-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ: СУЧАСНА ІСТОРІОГРАФІЯ**

У статті зроблена спроба комплексного висвітлення сучасних історичних поглядів на становище матеріально-технічної бази українського села в 60–80-ті роки ХХ ст. Аналізуються наукові праці періоду незалежної України. З'ясовано структуру, повноту й достовірність знань про матеріально-технічне забезпечення села.

Ключові слова: історіографія, українське село, сільське господарство, матеріально-технічна база.

Стан вивчення розвитку матеріально-технічної бази українського села в 1960–1980-х роках не можна назвати задовільним. Хоч ця проблема розглядалася в багатьох працях, проте в жодній з них вона не була цілісно відображена.

Тривалий час в історичній науці практикувався описовий підхід у галузі сільського господарства і майже зовсім не розкривався справжній діалектичний процес. Справді наукове переосмислення новітньої аграрної історії України розпочалося з початку 90-х рр. ХХ ст.